

УДК 330.342(045)

ГІРНИК Є.В.,
аспірант
кафедри макро- і мікроекономіки
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУСПІЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ У ВИМІРАХ СОЦІАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Анотація. В статті аналізується проблема суспільного сектору економіки у вимірах соціальної політики української держави. Показано, що розвиток суспільного сектору в перспективі може проходити в чотири етапи. Оцінки результатів діяльності організацій суспільного сектору корелюються з аналізом ефективності. На практиці це обумовлює збільшення соціально значимих послуг для населення, посилить ефективність використання макроекономічних інструментів по підвищенню результативності функціонування підсистем суспільного сектору, дозволить уникнути диспропорцій при формуванні соціально орієнтованої економічної діяльності, підвищить стандарти життя населення з метою виходу на європейський рівень споживання.

Ключові слова: суспільний сектор, соціальна політика, модернізація, ефективність, рівень життя, соціальне благо.

Гирнык Е.В., аспирант кафедры макро- и микроэкономики Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ОБЩЕСТВЕННЫЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ В ИЗМЕРЕНИЯХ СОЦИАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ УКРАИНСКОГО ГОСУДАРСТВА

Аннотация. В статье анализируется проблема общественного сектора экономики в измерениях социальной политики украинского государства. Показано, что развитие общественного сектора в перспективе может проходить в четыре этапа. Оценки результатов деятельности организаций общественного сектора коррелируются с анализом эффективности. На практике это обуславливает увеличение социально значимых услуг для населения, усилит эффективность использования макроэкономических инструментов по повышению результативности функционирования подсистем общественного сектора, позволит избежать диспропорций при формировании социально ориентированной экономической деятельности, повысит стандарты жизни населения с целью выхода на европейский уровень потребления.

Ключевые слова: общественный сектор, социальная политика, модернизация, эффективность, уровень жизни, социальное благо.

Hirnyk E.V., graduate student of the department macro- and microeconomics Taras Shevchenko National University of Kiev

PUBLIC SECTOR OF ECONOMY IN THE DIMENSIONS OF MODERNIZATION STRATEGIES OF UKRAINE

Annotation. The article analyzes the problem of the public sector in the dimensions of social policy of the Ukraine. It is shown that the development of the public sector in perspective can proceed in four stages. Performance evaluation of public sector organizations are correlated with performance analysis. In practice, this leads to an increase in socially significant services for the population, enhance the efficiency of macroeconomic tools to improve the efficiency of operation of the subsystems of public sector, will allow to avoid disparities in the formation of socially oriented economic activity, will increase the standard of living of the population in order to reach the European level of consumption.

Keywords: public sector, social policy, modernization, efficiency, standard of living, social good.

Актуальність теми. Формування і становлення суспільного сектору в економіці інноваційного типу – це складний і багатоплановий процес. Він охоплює інтереси великої кількості галузей, інститутів, підприємств і організацій, сотні тисяч людей, які працюють на них. Для України

сьогодні проблема вирішення завдань суспільного сектору носить принциповий характер. Хоча це питання не раз обговорювалося урядом країни, але поки реалізація поставлених завдань здійснюється занадто повільно. Сьогодні урядовим організаціям потрібно зосередити увагу на загальній моделі побудови інноваційної економіки та відповідної їй структури, в якій важливе місце займає суспільний сектор економіки. Інституціональна та організаційна структура економіки впливає не лише на ефективність виробництва інноваційної продукції, але й на ефективність розвитку суспільного сектору, що сьогодні, як ніколи, є надзвичайно важливою умовою для європейської інтеграції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні значна кількість вчених досліджують проблеми суспільного сектору економіки, зокрема в контексті соціальної політики. Серед них О.Длугопольський, Н. Гончарова, О.Кухар, Н.Федірко, Г.Монастирський, А.Мельник, М. Камищанська, С.Сіденко та інші.

Постановка проблеми. В умовах модернізації цих стратегій економічного розвитку України важливого значення набуває дослідження суспільного сектору в контексті підвищення соціальних стандартів життя і рівня добробуту.

Виклад основного матеріалу. В загальному вигляді розвиток суспільного сектору економіки в перспективі може проходити в чотири етапи, які бажано реалізовувати паралельно та одночасно. Перший етап – це зосередження уваги на провідних і першочергових потребах населення України, які стосуються забезпечення соціальними благами: охорона здоров'я, освіта, соціальне житло, соціальний транспорт тощо. Тобто всеохоплююче застосування стратегії виконання соціальних програм.

На другому етапі досягнення мети розвитку суспільного сектору в контексті економічної модернізації уряду країни не обійтись без застосування моделі «відкритих інновацій». За даною моделі, створивши ринково-конкурентні інститути, можна стимулювати залучення прямих іноземних інвестицій і на основі активності ТНК, створити нові венчурні підприємства та великі компанії з високим науково-технічним рівнем розвитку [2, с. 52]. Завдяки цьому відкриваються нові перспективи забезпечення соціальними благами в результаті виконання соціальних програм.

Ефективне застосування моделі «потрійної спіралі» можна розглядати як третій етап розвитку суспільного сектору. На даному етапі потрібно формувати стійкий взаємозв'язок і ефективну взаємодію між бізнесом, урядом та інститутами інноваційного розвитку. В результаті буде досягнутий рівень життя, відповідний рівню розвитку економіки, заснованої на інноваційних технологіях.

На четвертому етапі доцільно розглядати можливість практичної моделі суспільного сектору конкурентоспроможність – інновації – добробут, для якої перспективним стає тісний взаємозв'язок всіх рівнів управління. Передбачається, що уряд, на рівні з бізнесом, активно інвестуватиме в наукомісткі інноваційні проекти з високим ризиком та довгостроковим горизонтом планування розвитку суспільного сектору. Враховуючи дану обставину, розвиток соціально орієнтованої економіки України повинен проходити в рамках послідовних зв'язків на зразок: «ідея – виробництво – ринок інновацій – економіка»; «влада – бізнес – соціум – людина»; «знання – вміння – навички – творча особистість/реформатори»; «конкуренція – кооперація – колаборація – соціальна діяльність»; «наука – нова технологія – виробництво – соціальний продукт – соціальні послуги»; «добровільні фінансові вливання – фінансування проектів соціального розвитку – додаткове фінансування соціальних благ»; «неформальні звичаї, традиції – формальні норми, правила, закони – простір соціального сектору економіки» [3].

Для активізації діяльності суспільного сектору в процесах інноватизації економіки України, в якості базових (вихідних) даних, слід взяти фінансово-економічні та людські ресурси з його соціальним капіталом, соціальні проекти, об'єкти суспільної власності. Управлінський вплив на соціальну економіку мають: стратегія розвитку суспільного сектору України в умовах глобалізаційних викликів; загальнодержавні та регіональні програми розвитку суспільного сектору; загальнодержавне і регіональне законодавство по суспільному сектору; світові тенденції в сфері інновацій і технологій в розвитку суспільного сектору; діяльність регулюючих, нормативних і когнітивних інститутів по реалізації завдань суспільного сектору в Україні [5].

Всі управлінські впливи, взаємозв'язки та інформаційні ресурси контекстної діаграми описуються у вигляді поетапних зв'язків. В межах даної моделі це означає, що ці зв'язки з'єднуються зі всіма підфункціями композиції. Виокремлюються наступні підфункції: фінансово-економічне забезпечення; формування інноваційної інфраструктури суспільного сектору; формування

допоміжних складових структурних елементів (інститутів розвитку) інноваційної економіки, що приймають участь у реалізації завдань суспільного сектору; безпосереднє виконання завдань і проектів суспільного сектору (забезпечення соціальними благами); розробка і внесення корективів стосовно механізмів впливу на процеси по забезпеченню соціальними благами населення країни; підготовка кваліфікованих кадрів по соціальній діяльності для розробки проектів в модернізації суспільного сектору. Кожна з цих підфункцій реалізується в умовах дії управлінських впливів державного апарату. Допоміжним управлінським зв'язком, для всіх підфункцій, виступає зворотній зв'язок у вигляді коригуючих впливів, що передбачає зміни парадигми управління, яка полягає в удосконаленні процесу комунікації між владою та суспільством, під час якого «встановлюються цілі, пріоритети, віднаходяться форми, методи і процедури досягнення мети по реалізації мети соціальної політики» [5, с. 84]. Це дає змогу керувати процесом формування і становлення соціально орієнтованої економіки та гарантувати успішну результативність «на виході» моделі інституціонального забезпечення суспільного сектору економіки.

Формування і становлення суспільного сектору в просторі проектів реформи по модернізації економіки і реформуванню соціального життя повинно здійснюватися насамперед в руслі програм Міністерства соціальної політики і недержавних благодійних фондів по реалізації соціальних програм. Ці фонди є в Україні та працюють разом з Міністерством соціальної політики, але, на нашу думку, одним із принципів їх роботи має стати принцип консолідації фінансових активів в межах програм розвитку секторів суспільного сектору в контексті зростання потреб населення по досягненню європейського рівня добробуту. Така консолідація повинна відбуватися за рахунок коштів з місцевих джерел фінансування (обласні бюджети, вкладення комерційних бізнес-структур), а також регіональних та міжнародних. Окрім того, формування консолідованих фінансових активів, вище вказаних фондів, підвищує мотивацію суб'єктів соціальної діяльності, враховує інтереси всіх учасників процесу розвитку суспільного сектору, посилює співпрацю економічних агентів в рамках потрібної взаємодії: влада (держава) – економіка (бізнес) – добробут (благо) [4].

Необхідно враховувати, що основним джерелом фінансування суспільного сектору постає держава (МСП) та різного роду недержавні організації, які відповідають пріоритетним напрямкам розвитку соціально орієнтованої економіки як в Україні, так і в ЄС, та інших розвинених країнах світу. В даній ситуації інструменти соціальної діяльності (фонди, інвестиції, благодійні внески, волонтерський рух тощо) по реалізації соціальних програм, окрім бюджетних асигнувань, що виділяються державою для підтримки суспільного сектору, базуються і на відрахуваннях коштів підприємств, об'єднань та організацій й добровільних внесків юридичних та фізичних осіб. Відрахування коштів підприємств відбуваються, як правило, у розмірі до 1% обсягу реалізації продукції (робіт, послуг) з віднесенням цих коштів на собівартість продукції (послуги) [4].

Виходячи з даної обставини, для виконання стратегії формування інноваційної структури суспільного сектору необхідні: створення єдиного інноваційно-інформаційного простору в рамках суспільного сектору економіки в соціальному і територіальному розрізах; взаємозв'язок та взаємодія економічних організацій й соціальних установ з профільними підприємствами по реалізації програм суспільного добробуту; «діалог» з представниками соціально-громадських організацій, що базується на взаєморозумінні і взаємосприйнятті позицій та інтересів. Ключовими принципами цієї стратегії повинні бути: відкритість (постійний моніторинг зовнішнього середовища, вивчення, аналіз і адаптація до особливостей центру світового, провідного досвіду в сфері розвитку суспільного сектору); вдосконалення (постійна зміна та вдосконалення шляхом проектного методу навчання по забезпеченню бізнес-стимуляцій) стратегій розвитку суспільного сектору; соціальне співробітництво/співпраця (наприклад, міжнародна співпраця в рамках реалізації спільних міжнародних освітніх і соціальних проектів на базі українських ВНЗ, громадських та урядових закладів); сприяння розвитку індивіда шляхом створення комфортних правових, морально-психологічних умов на виробництві та в індивідуальному житті, що сприяє розширенню сфери соціально-орієнтованої економічної діяльності. Очікуваний результат роботи даної стратегії – ефектно працюючі елементи суспільного сектору економіки, що потребує надання ним високоякісного адміністративного супроводження і обслуговування по реалізації заданих соціальних програм. Всі стратегії розвитку суспільного сектору повинні мати свою внутрішню концепцію соціального розвитку, але в рамках розроблених стратегій соціального розвитку України на конкретні періоди і доктрини збалансованого розвитку «Україна 2030» [5].

Оцінки результатів діяльності організацій суспільного сектору економіки пояснюють доцільність стратегії його розвитку до аналізу ефективності, коли фактичні витрати

ресурсів використовуються як індикатор досягнутих результатів. Суспільний сектор є каталізатором нової рушійної сили економіки й громадянського суспільства (підтримка конкурентного середовища, досягнення високої якості життя, вироблення соціальних стандартів, розвиток демократії), а його ефективність визначається комплексом показників, які у своїй сукупності характеризують ефективність досягнутих суспільних благ. При цьому ефективно працюючих інститутів розвитку, що приймають конкретну участь в реалізації завдань суспільного сектору. При спільній взаємодії всіх інститутів та елементів суспільного сектору в рамках соціально орієнтованої економіки всі члени громадянського суспільства мають можливість реалізувати свої плани в досягненні необхідного рівня добробуту. Це означає можливість отримати допомогу: в одержанні необхідних субсидій; у підготовці нових проектів соціального розвитку; в організації додаткової (поглибленої) експертизи інноваційних проектів в розвитку інфраструктури суспільного сектору; у проведенні необхідних моніторинрів по аналізу рівня споживання суспільних благ. Вказані структурні вузли і стратегії розвитку суспільного сектору націлені в своїй діяльності на: збереження і оновлення інституціонального забезпечення елементів розвитку суспільного сектору; пришвидшення процесу дифузії соціального споживання за допомогою застосування інфраструктури суспільного сектору в інституціональному просторі [3].

В створеному загальному просторі діяльності суспільного сектору державні та приватні інституції можуть реалізовувати свої проекти і моделі по досягненню суспільного добробуту, незалежно від змін, які відбуваються в економічному процесі – як позитивних, так і негативних. Дана обставина обумовить продуктивну взаємодію з іншими підсистемами загального соціально-економічного організму, використовуючи інструментарій індикаторів можливостей по реалізації соціальних програм. Досвід розвинених країн, зокрема США, показує, що об'єднання різних підсистем суспільного сектору з національними, регіональними та іншими системами в єдину інфраструктуру приводить до ефективного результату, що показує їх продуктивність в складі суспільного сектору. Дане положення варто було б взяти до виконання урядовими, громадськими і добровільними організаціями, які задіяні в структурі суспільного сектору. Це пришвидшить процес реалізації соціальних програм і дасть змогу всім урядовим і громадським організаціям долучитися до процесу суспільних змін «в досягненні високої якості життя, досягненні соціальних стандартів» [1, с. 363].

В рамках стратегії розвитку суспільного сектору відбір його соціального проекту відбувається за логікою поступу «соціальна ідея – соціальний проект – суспільне благо». І якщо соціальна модель, проект стане затребуваним, то буде спостерігатися «завоювання» ним ринкового і соціально-демократичного розвитку держави. Вихідними даними для реалізації цього поступу є соціальні ідеї і моделі соціального блага. Виконання соціальних проектів сприятиме формуванню усїєї процесно-просторової моделі інституціонального забезпечення суспільного сектору в сучасній економіці. Виконання соціальних проектів під дією «механізму центрального фінансування відповідає інтересам малого і середнього бізнесу, великих компаній, благодійних організацій, інститутів соціальної інфраструктури» [1, с. 365].

Всі конкретизовані процеси в межах вказаних пунктів стратегії модернізаційного розвитку суспільного сектору дадуть змогу: забезпечити ефективне планування та створення додаткових ресурсів на кожному з етапів; зробити становлення соціальних стандартів якісним та реалізувати процесний підхід, реалізувати моделі якості життя і максимізувати шляхи їх реалізації; забезпечити високу ефективність діяльності всіх підсистем суспільного сектору і систематичне оновлення соціальних баз в різних галузях економічного розвитку.

Дана обставина на практиці обумовить збільшення соціально значимих послуг для населення; зменшить виникнення несприятливих фактів в процесах реалізації заходів по збільшенню ефективності діяльності елементів суспільного сектору; посилить ефективність використання макроекономічних інструментів по підвищенню результативності функціонування підсистем суспільного сектору; сприятиме модернізації економіки підприємств і компаній, які в процесі своєї діяльності здійснюють соціально-благодійницькі послуги; підвищить соціальні стандарти життя населення з метою виходу на європейські соціальні стандарти споживання; дозволить уникнути можливих диспропорцій при формуванні соціально орієнтованої економічної діяльності в межах всіх рівнів економічної агрегації та завчасному виявленню і створенню нових підсистем суспільного сектору.

Вирішення даних завдань відкриває українській державі перспективи більш інтенсивно інтегруватися в економіку і соціальну практику ЄС, і, по мірі необхідності, залучати додаткові

фінансові та інші ресурси для вирішення стратегічних завдань розвитку суспільного сектору. В свою чергу, вирішені соціальні проекти формуватимуть нове інституційне середовище, в якому будуть створюватися нові «точки росту» суспільного сектору.

Бібліографічний список:

1. Длугопольський О.В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій: моногр. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2011. 632 с.
2. Колыванов В.Ю. Основные направления активизации инновационной деятельности при формировании инновационной экономики. *Инновации*. 2007. № 4 (102). С. 51-54.
3. Краус Н.М. Детермінанти тіньової економіки в інноваційних умовах господарювання: монографія. Полтава: Дивосвіт, 2014. 148 с.
4. Москаленко О.М. Теорія і модель випереджаючого економічного розвитку в системі суспільних стратегічних потреб: монографія. К.: КНЕУ, 2014. 550 с.
5. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 128 с.